

Aba-Novák Vilmos (1894-1941)

Igali művészársaság, 1927.

Olaj, vászon, 86x60 cm
Jelezve jobbra lent: Aba-Novák

Provenienca:

*Az utóbbi évtizedekben szegedi magángyűjteményben.

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft

Művészek és mecénások

Az első világháború után induló klasszicizáló nemzedék számos tagja megfordult 1926-28 nyarán a somogyi dombság festői falvaiban. Igalon a művészetkedvelő körorvos, dr. Baumgartner Oszkár és öccse, Oszkár, míg Törökkoppányban dr. Németh Andor és felesége látta vendégül a fővárosból érkező festőket. A házigazdák biztosították a szállást - megteremtve a gondatlan alkotás feltételeit -, melyet a művészek egy-egy személyes jellegű dedikációval ellátott festménnyel vagy grafikával köszöntek meg. Az 1925-ös felsőbányai kolónia csaknem minden tagját itt találjuk, Aba-Novák Vilmos, Patkó Károly, Kelemen Emil, Fonó Lajos és Bánk Ernő spontán szerveződő művésztelepéhez csatlakozott Tarjáni Simkovics Jenő, a fiatalabb pályatársak közül Barcsay Jenő, Mattioni Eszter és Medveczky Jenő is. Többségük szerepel azon az archív fotográfián (Zwickl András: Árkádia tájain (Szőnyi István és köre 1918-1928.), Bp. MNG. 2001., 32. oldal), mely Törökkoppányban készült 1927 nyarán. A vidék különleges atmoszférája Aba-Novákot inspirálta leginkább. Ebben az időszakban készült merész, kísérletező jellegű alkotásain elsősorban a mindent átható fény és élénk színek váltak a főszereplővé (*Fény*, 1926., magántulajdon *Favágók*, *Favágók hajnala*, 1927 körül, magántulajdon), néha szinte látomássá alakítva egészen hétköznapi motívumokat is, mint például az emblematikussá váló - többek által megörökített - gémeskutat vagy a bánya homokfalát (*Gémeskút*, 1927., Janus Pannoni Múzeum, Pécs *Bánya*, 1926, magántulajdon).

Aba-Novák és Barcsay

A kis kolónia mindennapjait - alkotómunkát, kirándulásokat egyaránt - az ott készült alkotásokon kívül csupán néhány levél és későbbi írás idézi fel számunkra. Aba-Novák „egyszer megkérdezte tőlem, hol töltöttem a nyaram. Nem tudom, nincs egy vasam sem - ezt válaszolhattam. Ő folytatta: mi a feleségemmel Igalba megyünk. Dr. Baumgartner Sándor biztosít lakást. Én bizony velük tartottam.” - olvashatjuk Barcsay Jenő visszaemlékezéseiben. „A lakás az iskolának egy terme volt - akkor már nem folyt tanítás. A feleség, Kató főzött, és nekem is jutott belőle. Kiváló, de nehéz ételeket csinált, pl. töltött káposztát. Patkó is nagy étvágyú volt, még Aba-Nováknál is többet evett: akár 12-15 töltelék! Ha meg szilvás gombóc volt, még ennél is több fogyott. A társaságnak nagyon örültem. Én Aba-Novákkal és Kelemen Emmel laktam. A kollégáim stílusa már félig-meddig kialakult akkorra, az enyém még korántsem. Közvetlen kapcsolatban voltam a természettel, de Párizs után lévén, eléggé fölkaivarva: nem találom az egyéniséget. Igazán ezért nem volt szerencsés, hogy egy ilyen mester mellé jutottam, mint Aba-Novák. Megzavart, mert a varázsa alá kerültem. De hiszem, mégis a jó hatás volt az erősebb, mert a becsületes munkára inspirált. Viszont nekem a vidék meg a társaság hiába volt jó, a gyepőt nem tudtam még a kezembe szorítani: megtalálni a magam stílusát.” (Sümeji-Tóth 1994. 6-7. oldal)

„Igali művészársaság”

Aba-Novák Vilmos *Igali művészársaság* című képe igen fontos emléke az Igalon és környékén töltött időszaknak. A sokáig lappangó - az elmúlt évtizedekben vidéki magángyűjteményben őrzött - festmény nyomát nem találjuk korabeli kiállításokon, feltehetően elkészülése után közvetlenül az egyik festőtárs birtokába kerülhetett baráti ajándék gyanánt. A pontos datálásban segít Barcsay Jenő visszaemlékezése, illetve Aba-Novák Lázár Bélának küldött, 1927. július végére datált levele (Magyar Nemzeti Galéria, Adattár, leltári szám: 4547.), melyet üdvözlő sorokkal Barcsay is aláírt. Talán egy kisebb kirándulás emléke Aba-Novák olajfestménye, melyen a rózsaszín és mályvaszín árnyalataiban játszó dombos tájban, fás-ligetes környezetben jelennek meg a pihenő, ülő-heverésző alakok, kiegészítve az éppen festőállvány mellett dolgozó figurával. A szereplők csaknem mindegyike pontosan meghatározható, az előtérben fekvő, karjára támaszkodó, szakállas alak Barcsay Jenő, a mögötte ülő kék ruhás nőben Aba-Novák feleségét és állandó modelljét, Vulkovics Katót ismerhetjük fel. A fatörzs másik oldalán, a kompozíció középpontjában kalapban, az elmaradhatatlan pipával a szájában maga a művész, Aba-Novák jelenik meg. Kevésbé azonosítható a háttérben szereplő festő, esetében a földre dobott kapnikbányai kalapról Patkó Károly juthat eszünkbe, bár valószínűbb, hogy Kelemen Emil volt a modell, aki a baráti társaságot szintén hasonló környezetben ábrázolta egy festményén.

Előképek és analógiák

Képünk egyike azoknak a művészettörténet számára fontos, dokumentum értékű alkotásoknak - önarcképeknek, kettősportréknak és csoportképeknek -, melyek az 1920-as évek közepén Aba-Novákék lakóhelyén, a Zugligetben, illetve Felsőbányán, a somogyi falvakban és környékükön születtek. Bár Aba-Novák, Patkó és társaik időről-időre megörökítették önmagukat és barátaikat, a csoport egyik leghűségesebb krónikásává mégis Kelemen Emil vált, Felsőbányán készített festményén önmaga mellett Aba-Novákot és Patkót is szerepeltette (*Három festő Felsőbányán*, 1925, Magyar Nemzeti Galéria), a már említett, Barcsayt és Katót szintén az előtérben ábrázoló kompozíciója két nővel - talán Mattioni Eszter és Kelemenné Mici - és két dobermann kutya figurájával bővült (*Igali nyár*, 1927, lappang). Igen fontosak Bánk Ernő 2001-ben a Magyar Nemzeti Galériában (Árkádia tájain. Szőnyi István és köre 1918-1928.) bemutatott alkotásai is, melyek a festőállvány mellett Aba-Novákot (*Aba-Novák Vilmos fest*, 1926, Magyar Nemzeti Galéria) és a saját önarcképét szemlélő Patkó Károlyt (*Patkó Károly festő*, 1928, Magyar Nemzeti Galéria) ábrázolják. (-ts)



Társaság Törökkoppányban, 1927 (fotó)



Kelemen Emil: Igali nyár, 1927 (lappang)